

9

UDICEV UČENEC
G. B. SHAW

SEZONA 54-55 • PREMIERA 4. VI. 1955
PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

Prevod Milan Skrbinšek
Režija JANEZ ŠENK
Scena Mira Glišić
Kostumi Mira Glišić

Gospa Dudgeon Helena Skebetova
Richard Dudgeon Jože Pristov
Christy Dudgeon Slavko Belak
Anthony Anderson France Trefalt
Judith Anderson . . . Angelca Hlebcetova
Essie Anka Cigojeva
Hawkins Jože Kovačič
William Dudgeon Tone Eržen
Žena Williama Dudgeona . Vera Srakarjeva
Titus Dudgeon Janez Fugina
Žena Titusa Dudgeona . . Božena Igličeva
Major Swindon Lado Štiglic
General Burgoyne Jela Vajt
Seržant Mirko Cegnar
Kaplan Brudenell Metod Mayr
Rabelj Janez Grašič

NEKAJ MISLI IN PRIPOMB

Ko govorimo o uspehih ali neuspehih gledaliških predstav, jih kritiziramo ali hvalimo, se malokdaj vprašamo, kako in s kakšnimi naporji se je rodila premiera — nova predstava — novo gledališko delo. Razumljivo, da so o tem dobro seznanjeni vsi gledališki ustvarjalci, ki vedo, koliko vsestranskih naporov je potrebno od slehernega gledališčenika, to je od kulisaka, krojača, mizarja, garderoberja, električarja, ekonoma do nosilca glavne vloge in režiserja. Misli vseh teh so združene v eno samo: kako in kaj bi še prispevali, da bi bila premiera čim boljša, čim popolnejša. Tako je po vseh gledaliških in tako je tudi pri nas. Gledališki ljudje iščejo, delajo, ustvarjajo.

Gledališče, ki ima dobre pogoje, bo tako v tehničnem kot v umetniškem pogledu z manjšimi naporji doseglo neprimerno boljše rezultate svojega ustvarjalnega dela, kot gledališče z maloštevilnim kadrom, s slabo in zaostalo tehnično opremo, kot jo imamo pri nas. Vendar pri tem ne mislim samo na oder, ki je najbolj potreben preureditve, in tehnično opremo, pač pa tudi notranjo ureditev dvorane od škripajočih stolov do zastora. Toda to je že stara pesem, nam prav vsem znana, saj jo ponavljamo ob vsaki priliki. In uspeh? Izdelani načrti, ki čakajo realizacije. — In kdaj? Medtem pa delamo in ustvarjamo v stavbi, ki je dediščina bivšega Prosvetnega društva in katere razkošna zunanost se pač mogočno bije s preskromno notranjostjo. Pa to so le materialne težave pri delu našega gledališča. Še mnogo bolj pereče so kadrovske težave.

Naš ansambel šteje trenutno 6 moških in 5 ženskih moči, torej skupno 11 članov. V ansamblu je nastala velika vrzel z odhodom 4 članov (2 m., 2 ž.), ki so odšli v začetku letošnje sezone v celjsko gledališče. Res je, da smo dobili 2 novi igralki, vendar število igralskega ansambla še zdaleč ne ustreza. 16 do 18 stalnih igralskih moči bi komaj zadoščalo, da bi naše delo normalno potekalo, kajti treba je upoštevati razne obolelosti, ki mnogokrat spravijo gledališče s tako ma-

lim ansamblom, kot je pri nas, v veliko zadrego. Iz te nas ponavadi rešujejo igralci amaterji, ki z ljubeznijo do gledališkega ustvarjanja v takih primerih vedno radi vskočijo.

Prešernovo gledališče je tudi v letošnji sezoni prirejalo gostovanja na odrih v Škofji Loki, Gorenji vasi, Železnikih, Kropi, Jesenicah, Radovljici, Cerkljah, v SNG Drami, Mestnem gledališču v Ljubljani in v Celju. Mnenja sem, naj bi naše gledališče vsako sezono gostovalo razen v vseh večjih krajih na Gorenjskem tudi v Ljubljani, Celju, Mariboru in Kopru; prav tako pa naj bi ta gledališča gostovala v Kranju. Z medsebojnimi gostovanji se povezujejo gledališčniki v skupnih naporih pri posredovanju gledališke umetnosti našim delovnim ljudem in merijo uspehe svojega ustvarjalnega dela. Gledališči Jesenice in Kranj bi morali večkrat menjavati gostovanja na svojem teritoriju, saj sta nosilca dramske umetnosti na Gorenjskem. Da je publika z našimi gostovanji po Gorenjski zadovoljna, nam priča že udeležba na predstavah, saj obisk ni nikdar problem. Večji problem je v tem, da gledališče ne more ustreči željam ljudi po čim večkratnem gostovanju, saj nas tu ovirajo pičlo odmerjena finančna sredstva.

Ponovno želim opozoriti na vprašanje, ki smo ga že večkrat nakazali in na katerega bi bilo treba že enkrat odgovoriti: ali naj postane Prešernovo gledališče osrednje gledališče za Gorenjsko, ki naj z gostovanji dviga kulturno raven gorenjskega delovnega človeka ter vzgaja in pomaga amaterskim odrom? V tem primeru bi se nujno moral naš ansambel podvojiti tako, da bi bil del ansambla na gostovanju, drugi del ansambla pa bi študiral nova dela in dajal predstave v Kranju, nakar bi se ansambla menjavala. S tem načinom bi gledališče pripravilo vsakih 14 dni novo premiero, kar bi brez dvoma bolj pritegnilo tudi kranjsko publiko.

To je le del problemov, pred katerimi se nahaja danes naše gledališče in ki jih samo nikoli ne bi moglo rešiti. Zato pozdravljam uvajanje družbenega upravljanja tudi na kulturnem področju, saj bo mogoče odgovoriti na vsa pereča vprašanja šele tedaj, ko se bodo naši neposredni proizvajalci in delovni inteligenti — skratka celotna družba — znašli v skupnih interesih za pospešeni razvoj naše kulture in sprejeli gledališče kot svojo kulturno ustanovo, ki jo neposredno upravljajo in za njo pred družbo tudi odgovarjajo.

Lojze Gostiša

GLEDALIŠKO ŽIVLJENJE V KRANJU

TIK PRED VIHARJEM

Tehle nekaj vrstic pišem v spomin na delo, ki so ga opravljali naši odri v dneh tik pred vdorom okupatorja na Gorenjsko.

Takrat je bila Evropa že v plamenih, Češkoslovaška je bila zasedena, pri nas je tlel srd na fašizem in živele simpatije za narode, ki so se borili za svobodo.

V takem vzdušju so kranjski gledališčniki kar na treh odrih v mestu (Narodna čitalnica, Ljudski oder in Vzajemnost) in na dveh perifernih (Stražišče in Primskovo) uprizarjali delo za delom, z izrednim navdušenjem in marljivostjo.

Čas je bil tak, da so se med zgolj zabavno in lahkotno gledališko robo, vedno bolj uvrščala dela z napredno in borbeno vsebino; ali vsaj taka, v kateri je bila poudarjena rodoljubna nota.

Bila so nepozabna doživetja, ko so nekateri pasusi teksta bili aklamirani pri odprti sceni. Mladina je z viharnim navdušenjem povzročila tak aplavz, da je cenzor večkrat prepovedal črtal gotove dele teksta. Pri prihodnji predstavi pa se je igralec »izpozabil« in spet izrekel nevarne besede. Tako se je že bil tih boj, ki je bil del slutnje velike vojne za svobodo misli in za svobodo domovine.

Dolga desetletja med sabo sprti Kranjčani so se spričo poplave fašizma čez Evropo nekako pomirjevali. Odsev tega vsekakor pozitivnega pojava se je pokazal tudi v lokalnem gledališkem življenju. Tekmovanje med odri je sicer ostalo, toda brez strupenih osti. Drug drugega smo obiskovali, kritizirali ali pa hvalili. Celo igralce smo si »izposojali«. Tako sva se n. pr. s pokojnim tovarišem Vehovcem, ki je vodil Cankarjevo »Vzajemnost«, dogovorila, da je za predstavo v Narodni čitalnici odstopil svojo igralko, ki je zadetni vlogi najbolj ustrezala. Pomagali smo si tudi z literaturo in rekviziti. Morda je prav v tistih dneh, ko so se do takrat sprti duhovi znašli na enotni domovinski fronti, iskati pogojev za rojstvo enotnega Prešernovega gledališča, ki je sprejelo vase igralce in dobro tradicijo vseh treh odrov.

Spričo materialne zahtevnosti mnogih naših sedanjih odrov, pa naj bodo amaterski ali poklicni, bi rad obudil spomin na požrtvovalnost, idealizem in predanost, ki so bile prve odlike vseh starih kranjskih odrskih ljudi. Ni se dosti plačevalo, ni se skoro nič kupovalo. Vse delo je baziralo na dobri volji. Rekvizite in garderobo, če je ni bilo že v gledališkem fundusu, so si igralci kar po hišah izposodili za čas predstave, potem pa vračali. Režiserji so bili vse obenem: dramaturgi, lektorji, scenografi, kosti-

Wüchnerjeva najbolj obiskana predstava:

»Pastirček Peter in kralj
Briljantin«.

Na sliki: V. Blanč, L. Cigoj,
M. Cegnar.

merji, inšpicienti, pa tudi zaveso so dvigali in spuščali, če drugače ni šlo. Za plačilo pa šopek in stik prijateljskih rok. To je bilo vse. Pravzaprav zadosti za občutje sreče in zadovoljstva...

Kar ganljivo je bilo gledati priprave za tako predstavo: celo kulise so igralci sami slikali, med skušnjami znašali vkup garderobne kose, učili drug drugega, popravljali se, pripravljali za premiero, ki je pomenila v našem malem mestu res kulturni in družabni dogodek.

Seveda je bilo to idilično življenje naših gledališč precej familiarno. Niso to bili kaki homogeni umetniški korpusi, pač pa so to bile družbe prijateljev istega svetovnega nazora, ki so se z uspehom ali neuspehom skušale uveljaviti na gledališkem področju. Vendar so prav te diletantske gledališke družbe širom naše domovine bile rezervoar za poznejše poklicne igralce, pa tudi vir navdušenja za odrsko umetnost. Kdo pa je večji gledališki entuziast kot prav ljudje, ki so se v mladosti vsaj rahlo približali delu na deskah, »ki pomenijo svet«?

Sedaj se, po dolgih letih, spominjam mrzlih noči, ki so jih prestajali igralci v času skušenj v nezakurjenih dvoranah, ko jim zaradi dinamike vaj nisem pustil nositi plaščev in klobukov, ko smo noč za nočjo skozi ves mesec, po trudapolnem dnevnem poklicnem delu, vadili in vadili, se razburjali in pomirjevali, vzpodbujali in tolažili — zato, le zato, da smo pozneje odigrali dve do tri predstave! In takoj na delo za novo uprizoritev. Bilo je na leto 7—8 premier na vsakem izmed kranjskih odrov, morda nekaj manj pri »Vzajemnosti« zaradi težjih objektivnih razmer.

Ko se vsega tega ljubiteljskega dela spominjam in jih pri-merjam s skoro razkošnimi današnjimi pogoji, ne morem uiti čustvu tople zahvale tovarišicam in tovarišem, ki so že takrat tako zvesto služili boginji Taliji, ne misleč pri tem nase, ne na svoje zdravje.

Zakaj pa sem napisal te vrstice? Prav gotovo ne samo zato, da bi obudil spomin na staro idilo. Pač pa zato, da bi še enkrat opozoril na dragoceno tradicijo in prav tako vsega vpoštevanja vredno delo amaterskih gledališč. Četudi morda sem in tja ne dosega dobesnih umetniških ravni, vendar so ti naši, tako malo priznani odrski amaterji, bili in so še trdno zakoreninjeni v domači zemlji, iz katere črpajo ljubezen in hrepenenje po umetnosti, požrtvovalnost in delavoljnost. Tem vrlinam pa mora podati roko tudi vsako poklicno gledališče, če hoče ostati slovensko in ljudsko.

Č. Z.

DVE OBLETNICI

ODLOMEK IZ ZGODOVINE KRANJSKE ČITALNICE

POVABILO VSEM
DOMOLJUBNIM MESTJANOM

Ker imajo v Ljubljani in po drugih slovenskih mestih že več časa čitavnice in so te dni v Loki to društvo ustanovili, pa jo bodo tudi v Novem mestu, je ne smemo mi Kranjci odlašati.

Namen čitavnic je, da se domači po domače vedemo, to je, da beremo domače, pa tudi druge slovenske časnike, se pojejo domače pesmi, se v domači besedi govori kaj podučnega in kratkočasnega, pa se tudi kaka druga veselica obhaja, kakor letni čas nanese.

S tem pa, da za omiko in veljavo domačega jezika skrbimo, ne sovražimo nobenega družega, zato imajo čitavnice tudi kak pošten nemšk, lašk ali še drug časnik.

Preden pa položimo prošnjo za dovoljenje čitavnic naši sl. c. kr. vladi, moramo vedeti, koliko jih pristopi temu domačemu društvu.

Letno plačilo ne bo veliko.

Zato podpišite se vsi častiti mestjani in mestjanke! Gotovo bodo se nam pridružili tudi domoljubi iz okolice naše. Marsikatera vesela ura nas čaka!

V Kranju na sv. Katarine dan 1862.

To povabilo so kranjski rodoljubi razposlali zavednim Slovencem po otvoritvi Čitalnice v Škofji Loki (ustanovljena 23. novembra 1862). Za člane se je v kratkem prijavilo precej Kranjčanov, okoličanov in izobražencev iz Tržiča, Škofje Loke in Ljubljane. Ker je bil odziv tako dober, je vložil pripravljalni odbor pravila, ki jih je posnel po pravilih ljubljanske čitalnice, vladi v potrditev. Vlada jih je potrdila 16. decembra 1862, tako da je pripravljalni odbor že januarja naslednjega leta sklical ustanovni občni zbor.

Dne 29. januarja 1863 se je zbralo v zgornjih prostorih na „Stari pošti“ 24 prijavljenih članov, ki so izvolili prvi odbor. Ta dan je torej pravi rojstni dan kranjske čitalnice. Kot o s m a po vrstnem redu je bila ustanovljena točno na dan druge obletnice Čitalnice v Trstu, ki je bila prva na Slovenskem. Zato se mi zdi netočna navedba Ivana Prijatelja v njegovi knjigi „Kulturna in politična zgodovina Slovencev 1848—1895“, ki je pod uredništvom Antona Ocvirka izšla kot IV. zv. pri Akademski založbi v Ljubljani leta 1939:

„Kot deveta čitalnica se je pridružila svojim sestrām čitalnica v Kranju, ki se je slovesno otvorila dne 16. avgusta 1863, dasi je bila dovoljena od vlade že 29. januarja istega leta.“

„Novice“ od 4. februarja 1863, št. 5 prinašajo med „Dopisi“ na strani 39:

„Iz Kranja. — 11. dan t. m., to je v sredo ob desetih dopoldne bo slovesna črna maša za slavnega našega pesnika dr. Franceta Prešerna, katerega truplo od 10. februarja 1849 počiva na našem pokopališču. Čitavnica naša, mislimo, da spolnuje le sveto svojo dolžnost, da spomin obhaja po možu, ki bo na veke dika in ponos domovini naši. Odbor čitavnice naše je vrlo dobro sestavljen; na čelu družbe stoji iskreni domoljub in posestnik Pirc, tajništvo opravljata gospoda Šavnik in Globočnik, odborniki so mestni župan g. Loker in še drugi, dnarničar je gosp. K. Pleiweis. Ker bo čitavnica še le o sv. Jurji dobila svoje stanovanje ondi, kjer je dosihmal kazina bila, ima začasno na tako imenovani „Stari pošti“ svoje prebivališče. Nadjamo se prav veselega napredka; že štejemo dokaj društvenikov, imamo mnogo časnikov itd.“

In nadaljna poročila:

„Iz Kranja 5. aprila. — Velikonočni prazniki so bili kaj veseli za čitavnico našo. Občespoštovani gospod Fid. Terpinc, ki vsako dobro domačo stvar znatno podpéra, ji je za pirhe poslal obli-gacijo narod. pos. za 100 gold. in nam s tem darilom lepo pripomoč naklonil. Prisrčna zahvala blagemu gospodu za ta dar! — Pred malo dnevi se je čitavnica preselila v nekoliko bolj prostorno hišo, dokler ne pride v svoje, že najeto stanova-lišče, kjer je dosihmal še kazina. Udov že štejemo 85 — lepo število za malo mestice — pa jih bo gotovo še veliko več, kadar bo družbi v novi dvorani mogoče, z mikavnimi besedami in veseliciami pokazati, da ne plačujejo zastonj, kdor je družbenik čitavnice. Imeli smo dosihmal za poskušnjo že 3 besede, ktere so nam bile prav všeč, ker domoljubne dve gospodični ste nas razveselile z lepimi deklamacijami, gosp. pevci pa so nam s svojim petjem že zdaj očitno pokazali, da imamo pričakovati od njih marsikaj prijetnega. Ker je pesem jedro, okoli ktere se sučejo vse druge veselice čitavnične, je pač želeti, da bi dobili kakega učenika, ki je z dušo in telesom vodja pevcov!“ (Novice 1863, str. 112.)

Uspeli »Dnevi naše sreče«:
Pristov, Siardova, Belak.
Kovačič, Cigojeva, Bavdaževa.

„Iz Kranja. — V sredo po veliki noči smo imeli v čitavnici naši „besedo“, ktere smo bili prav veseli; pevcom našim, ki so lepo peli 5 pesem, so pomagali tudi vrli pevci ljubljanski s krasnimi 4 pesmami, naše dve domorodkinji pa sta pripomogle z deklamacijami. Bila je nova dvorana vsa polna in „židana volja“ je kraljevala med vso domoljubno množico.“ (Novice 1863, str. 119.)

„Iz Kranja. — (Povabilo). Prihodno nedeljo 17. dne t. m. je beseda v čitavnici naši; domači in unanji udje se prijazno vabijo. — Odbor čitavnice.“ (Novice 1863, str. 151.)

O tej „besedi“ poroča v daljšem članku dopisnik iz Kranja v „Novicah“ od 27. maja 1863, na strani 167 med drugim:

„Znamenito in pomina vredno je, da smo se v ravno tistem poslopji in morebiti tudi v tisti sobi sešli in se zdaj začasno shajamo, kjer so nekdanj kranjski vojvodi prebivali (nekdanja Ogrinčeva hiša na glavnem trgu, katero je leta 1921 kupila mestna občina in v kateri so sedaj uradni prostori Ljudskega odbora mestne občine. — Op. pis.)

Nadalje poroča, da se je zbrana družba navduševala nad izbranim sporedom, še posebej pa je povzdignilo slovesnost obvestilo, „da je slavnoznani podpornik Slovanov, preč. škof Josip Strossmajer blagovolil sprejeti in uslišati prošnjo, da ga smemo kot častnega uda naši čitavnici vpisati. Lastnoročnemu preprijaznemu dopisu je bilo v podporo čitavnici priloženih 50 gold...“. Obenem obvešča, da se bo čitalnica v kratkem preselila v nove prostore tako: „...da naša čitavnica tudi v zunanji obliki ne bode za svojimi sestrami zaostala in se kmalo trdno vkoreninila, ne kakor šibka cvetlica, ampak kakor čvrsto krepko drevo, in to tolikanj bolj, ker se število udov vedno množi in med vsemi družbeniki lepa edinost vlada, pa tudi nasprotniki, ako so pravični in pametni, spoznati morajo, da so čitavnice, ljudstvu primerno vredjene, koristne in priljudne naprave brez vseh, bodi si komur koli sovražnih namenov, tako, da se je v resnici čuditi, da v nekaterih krajih se na pr. uradniki vedno še, če ne neprijetnih nasledkov, saj zamere bojijo, ako pristopijo h postavnim dovoljeni in poštteni čitavnici.“

V „Novicah“ od 29. julija pa je na str. 243 že objavljeno oznanilo „Narodne čitavnice“ iz Kranja, da se bo konec meseca preselila v nove prostore, kjer je dozdej bila „kazina“, in da bo slo-

vesna otvoritev v nedeljo 16. avgusta 1863. Povabilo na to „prvo veliko besedo“ s podrobnim sporedom je objavljeno v „Novicah“ od 5. avgusta na str. 252.

16. avgusta 1863 so bili otvorjeni „s slovesno besedo“ novi društveni prostori v Mayrjevi hiši („Pri Peterčku“). O tej slovesnosti poroča dopisnik iz Kranja:

„Iz Kranja 16. avg. — Ne spominjamo se še tako veselega in slovesnega dne kakor je bil današnji, ko se je odprlo novo stanovanjsko čitavnico naši. Z nami vred so obhajali veseli dan mili nam gosti, ki so prišli iz bližnjih in daljnih krajev in poveljali veselico. Mestni župan in pa predsednik čitavnice z vrlim odborom svojim so pa res tudi poskrbeli vse tako marljivo, da enoglasna je bila vseh pričujočih hvala o vseh napravah, ki so se vrstile od zjutraj osmih do pozne noči. Ker je „Novicam“ obljubljen obširni popis drugi pot, naj zadostijo danes le te vrstice, katerim dodajam le še to, kar sem slišal iz ust nekega veljavnega moža, ki mi je radosten rekel: Mesto vaše stoji na trdni skali; pa tudi čitavnica vaša stoji ravno tako trdno, ker stoji na tako očitnem domoljubji mestjanov in mestjank.“ (Novice 1863, str. 267.)

Obširno poročilo o slovesni otvoritvi novih prostorov kranjske čitavnice v Mayrjevi hiši, katere so se poleg vseh kranjčanov udeležili gostje iz Ljubljane, Radovljice, Škofje Loke, Kamnika, Železnikov, Tržiča in Novega mesta ter deputacije iz Štajerske, Koroške, Istre, Hrvaške in celo daljne Moravske, je priobčeno v „Novicah“ od 26. avgusta 1863 na str. 273.

Pravi rojstni dan „Narodne čitavnice“ v Kranju je pa 29. januar 1863 in je bila tako ustanovljena kot o s m a po vrstnem redu (pred Čitalnico v Ptuj, ki je bila ustanovljena 23. julija 1863).

Do konca leta 1863 je priredila Čitalnica še sledeče: S pevci je napravila izlet v Velesovo, na „besedi“ novembra meseca je poleg drugih nastopil tudi skladatelj Davorin Jenko, ki je „izvrstno igral na glasovirju“. (Novice 1863, str. 373.) Dne 13. decembra je s „slovesno besedo“ počastila obletnico rojstva prvaka slovenskih pesnikov dr. Franceta Prešerna. O tej proslavi poroča v „Novicah“ dopisnik iz Kranja med drugim: „Dvogovor Prešernov „Nova pisarija“ sta govorila gospoda D. Š. in D. P. prav izvrstno, ter obudila nam željo, da se tudi pri nas vpeljejo gledišne igre v domači besedi, ki jih imate v vaši ljubljanski čitavnici.“ (Novice 1863, str. 413.) Ta želja se je kranjskim meščanom izpolnila že v prihodnjem letu.

Dne 29. junija 1864 je Čitalnica v svojih prostorih uprizorila prvo igro na „slavnostni besedi“, ki je zaključila svečanosti ob priliki prvega obiska „Južnega Sokola“ iz Ljubljane. Takole poroča o tem dopisnik iz Kranja:

„Po 8. uri se je društvo jelo zbirati v primerno ozaljšani čitavnični dvorani, kjer se je „beseda“ pričela ob pol 9 uri. Predno pričenmo popisovati „besedo“, omeniti moramo neke nove naprave, ki smo jih videli danes prvič v kranjski čitavnici. Namen vsake čitavnice je napredek vsakoršnji; posebno pa ta namen več izpolnovati kranjska čitavnica. Prepričal se je namreč nevtrudljivi njeni odbor, da treba čitavnici ne le petja, deklamacij, plesa itd., ampak da je tudi gledališče živa potreba društvom, ki imajo namen narodne omike. Napravila si je za to kranjska čitavnica prav ličen oder za gledališčne igre, ki se imajo pa zdaj vrstiti z družimi vesellicami. Kaj pripravno je narejen z lahko premakljivimi prepahami (kolisami), ki izbo, ko bi trenil, spremené itd. Malaria je okusna in ne krha nikakor enoličnosti z prelepo dvoranino malarijo; zato gré tu očitna hvala malarju gosp. Egartnar-ju, ki res zasluži podpore v svoji umetnosti, kajti mož je, ki ume svoje delo... — Benedix-evo „Pravdo“, poslovljeno po gosp. J. Gl... je igralo 6 gospodov udov čitavnice kranjske. Prva poskušna ta pričala je očitno, da ima kranjska čitavnica za gledališčne igre med moškimi družniki zdatne moči; ne dvomimo torej, da se bodo našle tudi med gospodičnami vrle igravke. Igravci igrali so v občo pohvalo. »Matič« in »Vrbove« sta izvrstno začela značaje svojeglavnih, trmastih sosedov; »dohtar Zavijač« pa je bil v resnici zvijač od nog do glave; tudi jetničar „Strah“ je vrlo izvršil svojo nalogo. Ostale role so manjše pomembe. Gledališčne igre so tedaj pričete; zimski čas bode gotovo prinesel več tacih veselie kranjski čitavnici...«

V istem letu sta bili uprizorjeni še dve igri: 28. septembra »Starost — slabost« in 19. decembra »Popotnik«. Dopisnik iz Kranja je bil nad igranjem tako navdušen, da je v »Novicah« od 5. oktobra na str. 328 napisal: »Igra »Starost — slabost« pa se je dovršila tako izvrstno, da od diletantov kaj več gotovo nihče zahteval ne bo...«

29. januarja 1953 je preteklo 90 let, odkar je bila ustanovljena »Narodna čitalnica« v Kranju.

29. junija 1954 je preteklo 90 let, odkar je bila na čitalniškem odru v Kranju uprizorjena prva igra v slovenskem jeziku.

Mislím, da mi ni treba omenjati, kaj so pomenile Čitalnice za slovenski narod in kaj kranjska posebej za naše mesto. Pribijem naj le, da smo obe obletnici prav po »kranjsko« prezrli.

Ivan Fugina

(Op. ured.: Zaradi nepredvidenih zaprek bo PG proslavilo obe obletnici, kakor tudi petletnico ustanovitve PG jeseni s Cankarjevim »Pohujšanjem v dolini Sentflorjanski« ali pa s Kreftovimi »Celjskimi grofi«.)

NAMESTO „MEMOAROV“

PISMO PREOSTALIM ČLANOM NEKDANJEGA ANSAMBLA

Ne morem tajiti, da ste me spravili v precep in stisnili v nemajhno zadrego, ko ste me zaprosili in povabili, naj bi skupaj z drugimi bivšimi člani napisal za Vašo jubilejno publikacijo nekaj »spominov na čas, ko sem deloval v Prešernovem gledališču«.

Prva — malce ironična in nečimrna, malce igriva in koketna — misel, ki se mi je ob Vašem pismu oglasila, je bila: mar sem res že tako star, da me uredniki vzpodbujajo k pisanju memoarov? S teatralno resignacijo sem pred ogledalom preštel tisti ducat sivih las, ki se mi je — vsekakor malo prezgodaj — že pojavil sredi ostalih, še neobledelih, in z nič manjšim teatralnim patosom nemega monologa sem sédel za mizo, da bi si v beležnici zasnoval glavne točke tega preuranjenega memoarnega pisanja. Toda svinčnik se ni in ni hotel premakniti. Razneženemu čustvovanju nisem maral dovoliti vstopa v takšno pisarnico — še manj sem hotel dopustiti, da bi se črnili (ki je v tem primeru samo šepava pesniška metafora, ker pišen na stroj) primešala pelinova kaplja ressentimenta. Za oboje, za sentimentalnosti kakor za grenkobo, bi nemara našel dovolj razlogov. Kako tudi ne! Pisati spomine na čas, ki je sicer — po merilih koledarja — še prav blizu, a od katerega te loči nepremostljivi prepad človeškega in poklicnega zorenja, spomine na čas, v katerem si preživljal svoj nepozabni in neponovljivi Sturm und Drang? Čas prvega spopada z življenjem, čas viharjih in često tako naglih »spoznanj« o novih resnicah, čas neprestanih zmot, a še številnejših odkritij, čas Pirovih zmag in nevažnih porazov, čas zanosa in polne moči, čas, ko si v neprestanem praktičnem preizkuševanju in poskušanju zakoličil temelje svetovnega, umetnostnega, poklicnega prepričanja. Vajeniška doba, zadnji dih mladosti, prvo spoznanje moštva. Dnevi pred šentjanževim, ko se sonce povzpema vse više in više...

Ne, tako ne smem nadaljevati, sicer se bom razcedil kot curkrečna voda ali se na lepem sprevrgel v jedkost solne kisline. In saj smo — bog ne zadeni drugače! — še živi vsi, ki smo skupaj vlekli voziček v tistih dveh napornih in radostnih letih; raztepeni sicer na mnogo strani, toda še vedno tako blizu in povezani, da si ne moremo pripovedovati mične anekdote v smislu otožnega »Še več...«: dogodkov se vsi še spominjamo, zato Vam jih ne bom obnavljal. Povedal bi Vam raje nekaj bežnih misli, ki se mi ob Vaši vzpodbudi podijo po glavi, misli, ki Vam ne bodo čisto nezane in nove, ker ste jih mogli že v tistem času zaslutiti, a ki Vam jih takrat nikoli nisem razložno in definitivno formuliral,

Pugetovi
»Dnevi naše sreče«

nedvoumno izrekel. Misli, ki so nas takrat neizgovorjene ali na pol nakazane neprestano spremljale, se oblikovale v sestav gledališkega, umetniškega nazora — in ki so danes dokaj različno organizirane v vsestransko shemo prepričanja, poklicne doktrine. A ravno to — estetski in moralni, slogovni program — je tisto, česar ne sme in ne more pogrešati nihče, ki vodi kako gledališče. A kako sva se od primera do primera, ob dnevnih praktičnih potrebah in nalogah, sproti ovedala, káj v naju neizgovorjeno čaka na realizacijo, kaj pravzaprav hočeva — to oblikovanje programa ali bolje rečeno: prehajanje smernic in načel s področja neopredeljenih in neoblikovanih teženj okusa na področje zavestnega prepričanja — to je najdragocenejše in najlepše, kar sva doživljala v tistih dveh kranjskih letih, to je tudi tisto, o čemer bi Vam tu hotel govoriti.

Samodejno sta se mi zapisali besedici »sva« in »najin«. Naša ljuba slovenščina, edina, ki premore dvojino, je naklonjena toku mojih misli. Zakaj kój zdajle moram pribiti; niti v spominih, kaj šele v dejavnem pregledu opravljenih poslov, ne morem ločiti tistega, kar sem sam počenjal, od tistega, kar je počenjal Dino Radojević. Edinstveni, redko lepi, dragoceni in plodni duhovni zakon, ki naju veže — pogojen v protislovjih in v istosmernosti — je trden ne samo v zasebnem življenju vsakodnevnega prijateljavanja, temveč — in to še bolj! — v vseh delovnih prizadevanjih. Če katerega koli od naju vzamete samega, brez drugega — boste videli le okrnjen del človeške celote. In to kljub številnim — številnejšim, nego mislijo nepoučeni! — razlikam v nekaterih pogledih. Delovna in duhovna simbioza, ki naju druží že precej časa, je plodna in koristna za oba (mislim, da smem brez očitka samodopadljivosti izreči to prepričanje tudi v njegovem, ne samo v svojem imenu) — in verjeti bi želel, da bo še v pozni starosti, če jo dočakava, misel na to zvesto bojno zavezništvo najlepši in najdragocenejši spomin najinih življenj. In če so mi ljudje že doslej marsikdaj — zares ali v šali, prijateljsko dobronamerno ali sovražno zajedljivo — očitali, da iz »prijateljske prizadetosti« preglasno reklamiram in prepompozno napihujem Dinove (prepričan sem, da res pomembne) umetniške darove, tedaj bi mi bili pravzaprav bolj upravičeno morali oponašati — ne »prijateljsko neobjektivnost«, temveč kar naravnost: propagiranje samega sebe. Zakaj nikoli nisem bil tako dober prijatelj, da bi bil proslavljal zasebnega človeka in državljana D. R.; vedno sem samo skušal utirati pot gledališkemu delavcu Radojevi-

ču — a to je, kot rečeno, isto, kot da sem utiral pot sam sebi, svojim nazorom in težnjam. Zato je v tistem času, ko sva nekako krmarila Vašo barko, docela neločljivo njegovo in moje delo, povsem vseeno, koga je krasil uradni naslov „umetniškega vodje« (saj sva se tudi res kar izmenično ponašala s to svečano titulo), in kakor Dino ni bil v PG samo režiser tistih predstav, ki so šle pred občinstvom z njegovim imenom, temveč tudi navdihovalec neštetih občnih ukrepov vodstva — tako se tudi jaz sam (vsaj ob njegovih režijah) nikoli nisem omejeval na pisarniško dramaturgovanje, temveč sem skušal živo posegati v nastajanje predstave. Sicer pa vse to še natanko veste, saj smo to skupaj preživljali, a ker tega pisma najbrž ne boste brali samo Vi, naj bo tudi to tu zapisano, in ker ste že želeli »memoare«, naj bo v tem pisanju tudi nekaj starčevsko izpovedovalne gostobesednosti. — O notranjem mehanizmu te simbioze tu ne morem govoriti, ker bi za to potreboval leposlovno nadarjeno pero in mnogo, mnogo prostora. Neskončni razgovori — v dvoje ali s spremstvom in asistenco cele klientele prijateljev — sodelavcev — pozno v noč ali do jutra, v bohemski sobici ali v kavarni; letče konzultacije v delovnih odmorih, med dvema probama ali med dvema popisanimi listoma; bliskovito zašepetane pripombe in telegrafske diskusije med samimi vajami, tačas ko ste na odru govorili besedilo... in koliko še drugih takih načinov. V neprestanem kontaktu z Vami sva tipala in iskala, dokler nisva — kolikor sme to sploh kdo pod soncem reči, preden umre — našla sebe.

Da, v kontaktu z Vami. Tega ni mogoče dovolj poudariti. Zakaj če sem tu nekaj emfatičnih vrstic posvetil Dinu oziroma najinemu, delovnemu sožitju, tedaj bi moral vsaj toliko, če ne še več ljubečega navdušenja in poudarka natovoriti na besede, ki pripovedujejo o Vas, kolikor Vas je še v tisti naši stari hiši, in kolikor jih je kjerkoli drugje. Vi, ta čudoviti igralski ansambel, ste nama največ pripomogli, da sva kaj dosegla, če sva sploh kaj. Besedo »čudovit« Vam nisem pripisal iz kurtoazije, kot ljubeznivo laž. Saj nisem mislil z njo izraziti kakšne hvale in vrednotenja Vaših igralskih darov. Vi veste in jaz vem in vsi vemo in zlasti vé to občinstvo, da niste nikaki Gielgudi in Severji. Toda nisem mislil tega, ko se mi je zapisalo, da ste bili »čudoviti«. — Tudi glede »človeških lastnosti« Vam ne kanim peti hvalospevov: polni napak ste kakor smo polni napak vsi, kar nas na dveh nogah gomazi po tej ljubi zemljici, in dvakrat polni grdobij, kakor smo vsi, kar nas je zastrupljenih z opijem in heroinom mastiksa, desák in borbe za vloge. Če pravim, da ste bili »čudoviti«, mislim predvsem to, kako ste bili (ali ste še? upam) kljub neprestanim praskam in medsebojnim spopadom — ki so v teatru neizbežni — zares ena sama družina, ne toliko glede kolegalne in prijateljske povezanosti, ki je bila sicer tudi više razvita nego drugod, kolikor glede delovne stopljenosti v en sam, presenetljivo homogen in kakor rahločuten mehanizem občutljiv, ubogljiv umetniški ali — skromneje — delovni »ensemble«, po naše: skupnost, združba, zbor. Toliko je bilo činiteljev, ki bi

Mirč Kragelj je zrežiral
za otvoritev sezone
»Mladost pred sodiščem«.
F. Trefalt, N. Bavdaževa,
A. Hlebecetova.

Vas bili utegnili ločiti in raztepti na nešteto skupinic, na toliko skupinic, da bi — spričo majhnega števila celote — pravzaprav vsak zase moral čisto sam predstavljati svojo kliko. Razlike v letih, razlike v šolanju, razlike v socialnem izvoru, razlike v prejšnjih poklicih, razlike v načinu, kako je kdo prišel do desak, razlike v prepričanju, razlike v značaju. Še več — in še hujskih — razlik, s kakršnimi se morajo sicer boriti mnogi, tudi večji ansamblji. In kljub temu ste bili zmožni najti v sebi nekaj, kar vas je neločljivo amalgamiralo: tisti topli, ne fanatični, preprosti, a vendar navdušeni otroški, mladostni entuziazem, s katerim ste se lotevali vsega, kar je bilo treba. Kadar smo propadali, smo vsi skupaj povešali glave, kadar smo želi uspehe, smo vsi skupaj hodili kakor petelinčki po gnoju. Vsi skupaj. In kadar je Dino privihral s kakšno najboljšo »noro«, na oko nemogočo novo domislico, ste se samo spogledali in hip nato že prikimali. To bo nekaj! ste si mislili in pljunili v roke (samo v prenesenem pomenu, a včasih, izjemoma, tudi dobesedno) — in z ne vem kakšnim čudežnim darom ste znali iz nič narediti nekaj, da je bilo podobno viziji prvotne zamisli. Vedno ste bili ploden humus za vsako še tako tvegano zamisel — če jo je le obvejal vonj novosti in izvirnosti. Dolgčas Vam je bilo samo, kadar je bilo kje kaj znanega, kadar ste zavohali sledove izhojenih poti. Ta smisel za skupno realiziranje novih teženj — in to se je ob samem delu izkazovalo celo pri tistih izmed Vas, ki so sicer v »načelnih« in »debatnih« izjavah najbolj vneto zagovarjali tradicijo — je bil najbolj čudovita lastnost vse naše male družinice. In to je bilo tisto, kar nama je omogočilo, da sva se ovedela svoje poti.

Kakšna je ta pot? Pred nedavnim sem nekemu načelnemu članku, deklaraciji prav tega gledališkega programa, dal naslov »Radostna Melpomena«, naslov, ki v svoji notranji protislovnosti, ko k imenu tragične muze pristavlja veseli pridevnik, že jasno nakazuje vso prelesto dvosojnost načrtov, ki so dvosmerni, kakor je dvorezna in protislovna vsa naša božanska umetnost, ves naš — nezamenljivi — prekrasni poklic. —

Začelo se je — še tipaje, brez Dinovega sodelovanja — ob adaptaciji Shakespearovih »Veselih Windsork«, ki jih je režiral prijatelj »Drejc« — Andrej Hieng. Najmočnejšo vzpodbudo nama je potlej — le nekaj mesecev kasneje — dal spretni angleški literat (četudi ni umetnik) John Boynton Priestley, ko je Dino režiral njegovo dramsko - glasbeno revijo »Od raja pa do danes«. Ta veja najinega programa, najbolj otipljiva, čeravno dokaj površna oblika modernega teatra (ki sva jo kasneje nekoč v pomenku šaljivo nazvala »reflektorska dramaturgija«) je doživela, še tik preden smo se ločili, najbolj glasno afirmacijo v Ricevi »Zasanjani punčki«: »Ali Vam tudi tako kot meni še vedno zvenijo v notranjem sluhu odmevi »Mamme Juanite«, ne tako kakor ubogim žrtvam sosedovih žvižgaško nadarjenih frkolinov, temveč kot ljub, humorja in veselja poln spomin?». — Toda kmalu se je izkazalo, da s samo »reflektorsko dramaturgijo« nikakor še nismo posegli v globine. Že — dokaj zaprašena in predvojno romantična, toda v dialogu tako možata — »Anna Christie« je napovedala, da je treba iskati globokeje. Največ smo v tej smeri dosegli leto dni kasneje, z Gorkim. In mislim, da se ne motim, če pravim, da je bila uprizoritev »Na dnu« Vaš in najin pomočniški izpit. Tudi zdaj, ko sta minili že dobri dve leti, ko na vso zadevo ne gledam več s prizadetostjo trenutnega delovnega elana, temveč iz nekolikšne distance, si upam tudi sam pri sebi, na tihem, v »zaklenjeni kamrici« — kaj šele javno — priznati, da smo vsi skupaj ta izpit kar spodobno opravili.

Za kaj je šlo pri tisti „reflektorski dramaturgiji“? Res samo za otroško veselje nad pirandellovskimi igračkami, nad samovoljnim razbijanjem scenskih iluzij, nad dražljaji nenadnega pomenkovanja preko nepremostljive rampe, za komedijsko igračkanje ob preoblačenju, ob spreminjanju oseb itd.? Ne, gotovo sta že očaka Pirandello in O'Neill mislila doseči in izraziti kaj več, ne samo sebi dovoljne igrive eskapade. Njuni nasledniki — kolikor jih je od Salácrouja in Ricea do Millerja in kdo ve katerih — so spoznali nov, prej komaj znan čar odra: to, da se more iz hipa v hip spremeniti ne samo prizorišče, ki ga te čudežne deske predstavljajo, temveč da se more — ne da bi to bilo zmedeno in umetniško neizrazito — spreminjati celo sama funkcija odra, tako da nekaj hipov deske res služijo kot ploščad, na kateri se prikazuje iluzija tega ali onega prizorišča, naslednji hip pa so te iste deske že lahko govorniška tribuna ali plesni podij in še marsikaj. »Od raja pa do danes« ni velika literatura (čeravno je nadvse prikupna in zelo, zelo duhovita montaža obče znanih resnic) — toda koristilo nam je to besedilo, ker se je ob njem moglo v prav posebno visoki meri razodeti to čarobno prepletanje odra v raznih inačicah.

Torej ne gre samo za maniro filmskih retrospekcij, temveč za resnično odkritje neke nove dimenzije, odkritje, ki so ga doživeli veliki dramatikci tega stoletja.

Toda — četudi v tistih dveh letih nismo igrali Berta Brechta — odkrili smo v skupni praksi tudi drugo veliko posebnost mo-

**Prizor iz Howardovega
»Pokojnega Christophera Beana«
F. Trefalt, M. Mayr in L. Štiglic**

dernega teatra: epsko smer in komentar scenske poezije (to dvoje je eno).

Izrazit epski teater smo skupaj občutili, ko smo uprizorili — zopet v Andrejevi režiji — »Tramvaj ‚Poželenje‘«. Toda tudi tu se — čeravno ne tako očitno, a bolj scensko in manj literarno kot pri Brechtu — že pokazuje težnja po komentiranosti dogajanja: razpoloženjska glasba, svetlobni prividi in neartikulirani prisluhi, filmsko predstavljena fabulistična funkcionalnost rekvizita itd. — Zelo močno smo ta scenski komentar izkoristili pri mnogo grajani »Sneguljčici«. Še danes sem prepričan, da takrat najin greh ni bil v načelih oprijema (borba zoper kič psevdo„otroške“ predstave), temveč le v zunanjih, nebitvenih, toda zares ponekod ponesrečenih izrazih: dokaj zapletena zadeva, ki bi jo najbolj poenostavljeno imenoval tako, kakor so jo imenovali naši kritiki: temne barve, težki ritmi itd.

Toda kar je pri tej moderni dramaturgiji še prav posebno važno — poleg čarobe funkcijskih menjav odra — smo najgloblje doživeli ob besedilu, ki ne pripada našemu času, temveč klasiki: Na dnu.

Gre namreč za spoznanje, da v sodobnem gledališču našega (vsaj jugoslovanskega) pojmovanja poleg literature in umetniško ustvarjalnega igrilstva stopa pred gledalce še tretja posestrima, tretja enakopravna umetnost, ki jo ob pomanjkanju boljšega naziva imenujem scenska poezija. Toda s tem prvim neločljivo povezano in spojeno je še drugo spoznanje, namreč, da v resnici igralcu pripada častno mesto v gledališkem organizmu, zato, ker le to naše pojmovanje dopušča in terja, da bodi igralec samostojno ustvarjalen umetnik, a ne le reproducent avtorjevega besedila ali igrača, ki razkazuje ugodna in mikavna čustva v potencirani podobi. Spoznali smo, da je resnično igralsko doživljanje jedro, okoli katerega se kot dve prekrasni mladiki bršljana ovijata umetnost pisatelja-pesnika in umetnost scenske poezije, številnih — ne samo iluzijo ustvarjajočih, temveč vseh sredstev opisane čarobe odra poslužujočih se — umetnij, ki ustvar-

jajo razkošno igro in izpoved. »Naturalistični« tekst Maksima Gorkiga je Dino uprizoril tako, da je vsakemu igralcu sicer vllil samostojno »doživljanje« (kot bi dejali učencu Stanislavskega), a vse to je organiziral v docela ne»naturalistično« vizijo funkcionalno stiliziranih življenjskih prvin.

O slogovnem oprijemu in o ideološki interpretaciji Gorkijeve drame bi mogel še danes na dolgo in široko pripovedovati, saj je nedvomno še danes ena kardinalnih točk najine notranje (duhovne, osebno razvojne) kariere. Toda zdaj in tu nima smisla, da bi pisaril o sicer antinaturalističnem celotnem konceptu, a sestavljenem iz posameznih naturalističnih detajlov (v scenografiji kakor v igrilstvu kakor v mizansceni), da bi govoril o iskanju svetovno-nazorskega trikotnika Satin-Luka-Bubnov (nihilizem, iluzionizem, prakticizem) in o vseh problemih, ki so bili s tem v zvezi. Kar me v spominu navdaja s posebno toplim občutkom, kadar pomislím na tista dva meseca, ko smo pripravljali »Na dnu«, niso načelne, programatske zadeve, temveč spoznanja dnevne gledališke prakse. Ni naključje, da smo ravno v tedanji peti številki gledališkega lista začeli — v nadaljevanjih — objavljati prevod »Etiške« Stanislavskega. Ravno ob tem delu se je namreč pri nas v dnevni opravi izkazala tista moralka gledališke prakse, ki jo je moderno gledališče podedovalo od neposrednih predhodnikov (Antoine, Stanislavski, Gvella), moralka, obsežena predvsem v dveh pojmi: nepopustljiva, asketska in požrtvovalna, navdušena in vesela delovna disciplina — ter umetniška in delovna enakost in enakopravnost vseh igralcev v ansamblu. Nedvomno je tudi Vam še živo v spominu, s kakšno železno vztrajnostjo in radostno vnemo so potekale vaje. A prav tako — če ne še bolj — se spominjate, kako je končni »izdelek« tega skupnega truda, t. j. predstava, pokazal zares docela ubran orkester, tako da ni bilo važno, kdo ima veliko, kdo majhno vlogo, ne, kdo je svojo nalogo rešil bolje, kdo slabše — ker ste res vsi, od Satina do Aljoške, prav vsi igrali, kakor dobro ste le mogli in ker ste bili kljub morebitnim razlikam v pojmovanju ali v zmožnostih docela izravnani, tako da gledalec ob prvem srečanju z Gorkim niti ni utegnil opaziti, kdo ima večjo, kdo manjšo vlogo. Nikoli nismo patetizirali s citiranjem znanega gesla, nikoli nismo na zid nabijali »parole« z izrekom Stanislavskega (»Ni velikih in malih vlog, so samo veliki in mali igralci«) — a v praksi smo se temu idealu skušali približevati, kolikor je bilo le mogoče.

Ob spominu na to uprizoritev mi prihaja na um še neko važno, morda najvažnejše načelo gledališke politike, načelo, ki vsa se ga vedno skušala držati in v katerem ste nas Vi tudi vselej, vede ali nevede, hote ali proti volji, zvesto podpirali, načelo, ki sem ga neopazno nakazal že v prejšnjem odstavku, ko mi je dvakrat ušla izpod rok poudarjena beseda »ideološki«. Gre za to, da ne verjamem v umetnost brez prepričanja. Ni res, kar radi pridigujejo puritanci in esteti, da v gledališču igralci in ostali gledališki ljudje nimajo občinstvu nič »dopovedovati«, temveč da kvečjemu v skupnem iskanju lepote šteje skupaj doživljajo nova spoznanja. Ne. Gledališče, kakor sleherni umetnost, vselej nekako

**A. Cigojeva in J. Kovačič
v Saroyanovi enodejanki
»Čujte, ljudje!«**

dopoveduje in prepričuje. »Na dnu« za nas ni bila samo podoba nekega življenjskega okolja, temveč — čeravno nikakor ne tendenčna igra, vendarle — globoko problemska, filozofska, ideološka drama, ki ljudem nekaj čisto določenega dopoveduje, izpoveduje in izjavlja. Niti (na videz) tako brezskrbni in igrivi »Volpone« nama ni bil samo igračka, temveč manifest nekega odnosa do življenja ali vsaj do nekaterih njegovih problemov, v tem primeru manifest modernega, lepotnega in bohemskega odnosa do mamizma. Gledališče je tribuna idej. To nama kajpa po drugi strani nikoli ni pomenilo, da bi bili robespierrsko in šolmaštarsko iskali vselej le čisto literaturo, vzvišeno umetnost in globoko problematiko. Kakor sem pričel, da je oder po eni strani važna šola nazorov, tako verjamem z druge strani — nič manj prepričano —, da je gledališče kraj radosti, sprostitev in veselja, tudi zabave in družbenega shajanja. Nemara sva v »Sturm und Drang«-u prvega zaleta malce prevelik poudarek dajala idejnemu gledališču, zavoljo česar so se rojevali očitki o „pretežkem“ repertoarju. Toda na dnu zavesti sva vselej stremela tudi po radostni, lepi igri. Krajski komedijanti, Zasanjana punčka, Volpone, Draga Ruth!, Sen kresne noči in ne vem katere igre še — so bili zgledi takšnega pojmovanja. Pri tem sva se vedno neizprosno držala samo enega načela: gledališče sicer sme uprizarjati enodnevnne, minljive drame, ki nudijo sprostitev in veselje — le da ta besedila niso omledna plaža (kič). Samo enkrat sva se pregrešila in popustila inertni miselnosti privade — dvakrat to obžalujem, ker je tisto dramo režiral ugleden gost; edinokrat, ko je v »najinem« času prišel v Kranj režirat, se je moral mučiti z besedilom, ki njegovega truda ni bilo vredno (čeravno je občinstvo to besedilo z veseljem sprejelo).

Saj, saj, občinstvo! Neizprosno veličanstvo, vsemogočni gospodar našega malega sveta — skrivnostni prijatelj in nič manj skrivnostni nasprotnik. Večna téma neštetihi naših razgovorov. Se še spominjate, kolikokrat smo v »obrekovalnici«, v »Evropi«, v foyeru, na sprehodih, kjerkoli — govorili o »publiki«. Vse zanjo

in toliko zoper njo! Večna borba, ki ne bo nikoli prestala, dokler bodo na svetu gledališča. V dnevni praksi prevladuje (in je tudi pri nas prevladovalo) zdaj eno, zdaj drugo načelo, a na sploh morata usmerjati odnos konstantno obe: namreč to, da nikoli ne smeš popuščati nepremišljenim težnjam podedovanih slabih okusov — in to, da nikoli ne smeš pretirano vsiljevati neprebavljive duhovne hrane.

Ta — skoraj erotično dvorezna — ljubezenska borba z občinstvom se je kajpada razkazovala ne le v repertoarnih vprašanjih. V ta kompleks so segali tudi problemi propagande, reklame in publicitete, odnosi s kritiko in »kritiko«, finančna, proračunska, administrativna, planska in personalna vprašanja in kaj vem kaj še vse. Dneve in dneve bi mogel pripovedovati.

Po vseh rečeh, o katerih devetkam v tem že precej dolgem pismu — ki se polagoma razvija v nepregleden spominski monolog — menda lahko znova občutite, kar ste v tistih dveh letih nedvomno utegnili dan na dan opaziti: da je v vseh splošnih načelih in v vseh praktičnih dnevnih ukrepih šlo za dokaj določeno, jasno občuten — četudi še ne formuliran in izgovorjen — dosleden kulturnopolitični in gledališkoestetski program. In ravno zato, ker smo vsi skupaj dosledno delovali po tem programu (kajpa še dokaj začetno tipáje, zato na videz včasih zmedeno in dezorganizirano, za nepoučene anarhično in nepreudarno) — zato so spomini na tisti čas tako lepi.

Temu zavestnemu programu je ustrezala tudi vsa personalna politika: na videz zopet nedosledna in »stihijska«, kakor temu pravijo častnikarji, v resnici pa od primera do primera tehtno preudarjena in skrbno lavirajoča med obema protislovnima terjativama: poklicna kultura (obrotna izobrazba) — in prirojeni talent. Gotovo še veste, kako sva se z enako vehemenco upirala bodisi neresnemu čitalniškemu diletantizmu vsestranskega družabništva, bodisi ozkosrčnemu šolskemu iskanju dokumentiranih kvalifikacij. In v personalnem pogledu sva se pri vas naučila še dveh važnih nauk, ki nama bosta koristila v vsej prihodnji karieri: da so pri oblikovanju in konsolidiranju gledaliških ansamblov nemara še važnejše od »igralskih darov« — osebne, človeške lastnosti vsakega posameznega člana; a drugo: da kadrovsko-repertoarna politika nikoli ne sme slediti samo nujnosti »najboljše možne zasedbe vloge«, temveč mora vsaj toliko, če ne še več razmisleka posvečati pedagoškemu učinku posameznih igralskih nalog, tako da so včasih tudi vzgojni eksperimenti (bodisi celo z zasedbo vloge, ki je na videz povsem nasprotna naravi tega ali onega člana) ne samo koristni, temveč kar neobhodno potrebni. Vse to je kajpa mogoče doseči le z vztrajnim in trajnim, kontinuiranim delovanjem.

In še nekaj je v zvezi s »Personalno politiko« umetniškega vodje. Imeti mora — vsaj za hrbtenične predstave v repertoarju — stalen »team«, kot pravijo temu Anglosasi. Tega smo se precej verno držali — in ne bi mogel reči, da smo imeli slabe izkušnje. Naš »stalni team«: Dino Radojevič, Sveta Jovanović, Bojan Adamič, Mija Jarčeva — Vam je gotovo ostal v dobrem spominu in

Igor Pretnar je pri nas
prvi predstavil publiko Sartra.
F. Trefalt in J. Siardova
v »Obzirni vlačugi«.

je pri svojih najboljših skupnih naporih tudi res dosegal lepše sadove, kot bi jih mogli dosegati slučajno, ad hoc zbrani sodelavci. Ljudje, ki opravljajo skupen posel, morajo biti »vigrani«, da se razumejo že na prvi nakazani mig, da vedo brez mnogih razpravljanj, kaj hočejo, in morajo biti uglašeni na isti okus, na isti gledališki slog. Osebnostne prijateljske vezi takšno »vigranost« še stopnjujejo in skupni stvari le koristijo. —

Že mnogi — modrejši in bolj nadarjeni od mene — so občutili in večkrat zapisali, da je človeški spomin čudovita zadeva: s hipno, komaj opazno iztočnico vzpodbujen, se odvija kakor neskončen Ariadnin klopčič, se preliva in pretaka kakor Šeherezadina pripoved. Vódi te dalje in globlje, neustavljivo, in v čedalje širši mavrični pahljači razgrinja pred strmečimi notranjimi čutili podobe in misli, da v njih kar toneš. In druga, nič manj čudovita lastnost tega čarobnega pojava: samovoljno in gospodovalno izbira iz zakladnice preteklih izkustev zgolj tista, ki se mu zdijo važna (in ki so tudi zares najvažnejša) — toda glej čudo: skoraj vedno so to le prijetne podrobnosti. Znamenita krilatica o rožnatem pajčolanu spomina ni neutemeljena. Oboje čutim tudi zdajle, tu. Na silo se moram zadrževati, da Vam ne bi v to pismo nasul še sto in sto malenkosti, bolj važnih, manj važnih — zakaj že zdajle vem, da se bo urednik obupano prijel za čelo (jaz, vem, da bi se, ko bi kdo poslal takšen predolg prispevek) — in z druge strani si moram umetno vzbujati misel na neštete reči, ki so bile neprijetne, na vsakodnevne spopade z ljudmi, ki niti Vas niti naju niso hoteli ali niso mogli razumeti, na večne borbe za obstoj, na obupane napore za ureditev predpotopne hiše, na tisoč neprilik in polen pod nogami. Pravim, da si moram te reči na silo priklicati v spomin, ker hočem vsaj pred seboj biti pravičen tej dobi svojega življenja in ker jo hočem vsaj sam s sabo znova preživeti takšno, kakršna je v resnici bila: polna lepega in grdega, a ne takšna pastoralna idila, kot sem jo na teh listih popisal. Toda tu naj ostane zapisano, kot je: v resnici so važnejše lepe nego grde reči. Važne so bile tiste čudovite ure, ki smo jih —

trudni in izčrpani po vajah, predstavah in drugem dnevnem delu — še pozno čez polnoč v širokem omizju preživljali ob cockti, slivovki in turški v »Evropi« in tam kovali načrte za jutrišnji dan ali za naslednjo sezono; ure, ki sem jih prebil v mali, tesni, a meni do smrti tako ljubi tiskarni nad Jelenovim klancem in ko sva si z Janezom Remcem izmišljala — v skromnih okvirih danih možnosti — nekakšne lepše in bolj izvirne oblike gledaliških tiskovin; ure, ki smo jih na — ojoj! — tako škripajočih stolihih presedeli v Vašem mračnem avditoriju ter deset- in desetakrat prisluhali ponavljanju istega besedila. In če kje slučajno zaslišim melodijo kozaške pesmi »Sonce vzhaja in zahaja«, me še vedno obide (in me bo z leti najbrž še čedalje bolj intenzivno obhajalo) nekaj toplega pri srcu. In ta toplota je več vredna od vseh grenkob. Zakaj najbogatejša in najbolj dragocena spoznanja v življenju niso tista, ki nam razbijajo iluzije in nas postavljajo na trda, neprijazna tla razočaranja, marveč tista, ki v srcu še leta in leta odmevajo s svetlim in toplim zvonjenjem pomladnega pritrkavanja.

Obletnico ustanovitve proslavljate. Če sem kdaj komu res od srca čestital, čestitam zdaj Vam. Da bi krmarili svojo barko mimo vseh čeri nerazumevanja in pomanjkanja, skozi vse neprijazne vetrove krivih prerokovanj, da bi zares ubrali pravo smer in se je vedno držali, pa naj Vas tudi premetava sem in tja, celo nazaj — Vi plovite naprej. Nezmotljivo ozvezdje zanesljivih stalnic Vam nakazuje plovbo: resnica slovenske umetnosti, lepota polnokrvne glumaške igrivosti, ustvarjalna moč graditeljstva jugoslovanske domovine.

Zagreb, 18. aprila 1955.

Herbert Grün

**I. Pretnar je pripravil
krstno predstavo Torkarjeve
»Pisane žoge«.**

**Scena iz lagera: Cigoj kot Renc
in Kovačič kot San.**

**Na naslovni strani so:
Cigoj, Bavdaževa in Kovačič.**

TAKOLE JE PA ZA ZASTOROM . . .

Obiskovalec gledališča, ki pride na premiero, se vsede na svoj sedež, ki si ga je nabavil bodisi kot abonent, bodisi pri gledališki blagajni. Dobiti vstopnico, vsaj v Kranju, ni težko. Torej gledalec je na svojem sedežu in čaka z nekakim slovesnim razpoloženjem, da se bo dvignil zastor in da bo pred njim vstal nov svet, poln zanimivosti in čara. Užival bo nad lepo sceno, slikovitimi kostumi in seveda tudi dobrim igranjem igralcev. Seveda se lahko zgodi tudi obratno in to se dogaja pogosto, da je gledalec razočaran nad vsem, od scene pa tja do igralcev. Ne malo pa je takih obiskovalcev gledališča, ki bi vedeli, kako pride do take posrečene ali ponesrečene premiere. Če bi hoteli vse podrobno opisati, bi porabili preveč prostora, ta pa nam je skromno odmerjen. Poglejmo torej le nekaj najzanimivejših dogodkov, ki se odigravajo v gledališču, preden do take premiere sploh pride in o katerih naši obiskovalci ne vedo, ko sede v dvorani in čakajo, da se dvigne na večer premiere zastor.

Dramaturg skliče ansambel na razčlembeno vajo, kjer pove navzočim, da je to izredno dober komad in da se bo gledališče z njim afirmiralo. Temu mnenju se pridruži še režiser, dočim igralci ugotove po vaji, da je komad za nič in da bomo z njim pogoreli. Takega mnenja so vsaj tisti igralci, ki ne dobijo zadovoljivih vlog v komadu. Potem se prične z branjem komada. Ugotovi se, da igralca-gosta Janeza ni na vaji, ker ima pevsko vajo. Tine ima važen sestanek na terenu, dočim Bine dela inventuro, stalna igralka Lenka ima angino, igralec Šimen pa težko gripo. Zato prevzamejo iz prijaznosti branje njihovih vlog navzoči igralci, ki takoj ugotovijo, da bi bila ta vloga kakor nalašč zanje in da jim je na kožo pisana. Potem pelje režiser svojo družino na oder, kjer raztolmači zbranim, kje bo ta ali oni stal ali sedel, kam bo šel, kdaj in zakaj. Tem vajam pravijo v gledališču „aranžirke“. Seveda je tudi pri „aranžirkah“ običaj, da ni vseh

igralcev pri vaji, zato namesto vseh nenavzočih hodi po odru inspicient. Tem vajam sledijo potem silno resne vaje, na katerih se komad „pili“. Povedati moramo, da to opravlja režiser, seveda ne s ključavničarsko pilo, temveč s svojim znanjem, nad katerim nekaj igralcev začudeno strmi, drugi so pa mnenja, da je režija stoo odstotno zgrešena. „To sceno, prosim, zelo intimno“, se oglasi iz parterja režiser. Igralci prično po navadi šepetati, zgoraj nad dvorano pa se oglasi pretresljivo tuljenje cirkularke, kajti pri nas imamo mizarstvo delavnico nad dvorano, kar zelo pospešuje umetniško rast gledališča. Režiser pade v nezavest. Ko pride k zavesti, pošlje inspicienta v mizarstvo delavnico z nalogo, da vpraša mizarje, če niso morebiti ponoreli. Ko prinese inspicient odgovor, ki prepriča režiserja, da so mizarji v normalnem razumskem stanju, se vaja nadaljuje. „To sceno, prosim, bolj močno in glasneje, kdo vas pa razume!“ Zdaj je zopet igralec Feliks mnenja, da ni po pogodbi obvezan, da izkriči na tem prekletem in neakustičnem odru svoja pljuča. In take klavzule res ni v pogodbi, zato igralec štedi svoja pljuča in zato se obiskovalci pritožujejo, da ga niso razumeli. Kostumi so napravljeni, zato odredi režiser, da se igralci oblečejo, kar omogoči tako imenovano „kostumerko“. Igralka Lina toži, da je težko s tako šiviljo, ki ne pozna niti osnovnih načel izdelave gledaliških kostumov, in da ji bo prišlo slabo, ker jo kostum nezaslišano tišči. Igralka Tina pa toži, da ji je obleka pokvarila ves lik, in da bo tako njena vloga šla po vodi, kar bo krivda uprave, ki ni hotela riskirati nekaj grošev, da bi igralka imela odgovarjajoč kostum. Igralec M. sodi, da pričujoči kostumi sploh ne odgovarjajo tisti dobi, v kateri se komad odigrava. On da ima namreč dolgoletne izkušnje, in da mu ne bo nihče pravil, kaj je kostum.

Končno pride prva generalka in tej sledi še ena. Posebnost te druge generalke je v tem, da so običajno navzoči vsi igralci, tudi „zunanji“. Običajno se po generalki ne spreminja nič več, razen, da se režiser umiri in vda v usodo. Na večer premiere je vse svečano razpoloženo. Igralec Štefan se je tik pred predstavo spomnil, da bi bilo dobro, če bi še ponovil vlogo, kar stori seveda na ves glas, ki ga premore. To ni všeč igralcu Kozmi, ki pošlje svojega kolego k vragu. Približno enako je med igalkami ženskega spola. Končno pa vse reši glas inspicienta, da se premiera začne. S tem trenutkom pa

dobi besedo gledajoče občinstvo, ki je v svojih mnenjih deljeno in to močno deljeno. Enim je delo zelo ugajalo, drugi so nad njim ogorčeni. Igralci so bili „sijajni“ pravi prvi, igralci so igrali „pod kritiko“, pravi drugi. Kakor gledajoče občinstvo, tako se tudi kritiki delijo v dve ali tri skupine in sicer „hvaleče“, „trgajoče“ in „prizanesljive“. Tako imajo vsi sodelujoči od režiserja, igralcev, razsvetljevalca, scenografa in kostumografa možnost, da so pohvaljeni in grajani obenem. To pa je teater!

t—

Slika na tretji strani ovitka predstavlja del kolektiva Prešernovega gledališča. V prvi vrsti so (od leve proti desni): igralec Metod Mayr, igralka Helena Skebetova, dramaturg Janez Žmavc, i. Angelca Hlebcetova, direktor Lojze Gostiša, i. Anka Cigojeva, tehn. vodja Lado Štiglic, i. Mirko Cegnar. V ostalih dveh vrstah (od leve proti desni): i. Laci Cigoj, i. Jože Kovačič, inspicient Tone Dolinar, električar Stane Kropar, suflerka Minka Simenc, i. Jože Pristov, i. France Trefalt, ekonom Pavle Pokorn, slikar Saša Kump, snažilka Kristina Majnik, krojač Slavko Tavželj, mizarski mojster Janko Zupan, odrski mojster Janez Kotlovšek, mizarski pomočnik Avgust Kuralt, odrski delavec Franc Kropar, odrski delavec Janko Šink, mizarski mojster Albin Učakar.

Iz Kesselringove komedije
»Arzen in stare čipke«:

A. Hlebecetova, J. Pristov in H.
Skebetova.

MELODRAMA O HUDIČEVEM UČENCU

Za »Hudičevega učenca« pravijo, da je kos Shawove avtobiografije. Kakor Hudičev učenec, ki je nekega dne v svoje začudenje odkril, da je npravstveno čustvo v njem močnejše razvito kakor pri vernih kristjanih, tako je tudi George Bernard Shaw že zgodaj spoznal, da je po svojem bistvu pravzaprav najbolj dosleden puritanec med vsemi puritanskimi sorojaki, nad katerimi je začel neusmiljeno vihteti svoj poglobljševalni bič.

Rojenega v katoliškem Dublinu, prestolnem mestu Irske (sam je trdovratno zanikal, da bi bil Anglosas), so mladega Bernarda njegovi protestantski sorodniki (staršem je bila njegova vzgoja postranska skrb) vzgajali v strogem puritanskem duhu, kar ga je za vse življenje napravilo za ekstremnega puritanca. Dosleden temu ni bil Shaw nikdar frivolen, njegova duhovitost pa je temeljila v brezkompromisnem iskanju in priznanju resnice, prisegal pa je le na razum. Zato je tu-

di preziral vsako sentimentalnost in romantiko, ki ju je istovetil z lažjo.

Londonska gledališča (še zelo mlad se je preselil v London s svojo materjo, glasbeno dokaj izobraženo in talentirano žensko) so mu dolgo časa zapirala vrata, kar je čisto razumljivo: saj je najprej zaslovel kot gledališki kritik. Šolo je kmalu obesil na klin, priložnostni uradniški poklici pa so se mu preveč upirali, da bi bil dalj časa ostal na enem mestu. Prirojenemu talentu za glasbo se je imel zahvaliti, da ni v teh prvih letih svojega vzpona ostal brez kruha. »Nič drugega ni bilo treba«, pravi Shaw, ko je začel pisati svoje kruhoborske koncertne kritike, »kakor da sem odprl svoje normalne oči in da sem opisal stvari točno tako, kakor sem jih videl, pa so mi ljudje ploskali kot najbolj komičnemu pisatelju paradoksa v Londonu.« In spet drugje: »Če bi bil praktičen, preudaren Anglež, ki ljubi denar, bi bila zadeva enostavna:

nataknil bi si bil abnormalne naočnike in skazil svoj vid po okusu 99 odstotkov kupcev svojih knjig. Toda bil sem čudežno zadovoljen s samim seboj, tako zelo mi je laskala moja abnormalna normalnost, da mi niti na kraj pameti ni padlo, da bi se preblížal hinavščini. Bolje je gledati pravilno za funt na teden, kot pa škiliti za milijon.«

Seveda se Shaw ni pojavil ne pričakovano na angleškem odru. Čas je bil ravno pripraven, da rodi novega močnega dramatika. Takrat so angleška gledališča preplavljale solzave, plehke francoske meščanske komedije in melodrame, kar pa je bilo angleških avtorjev, so stregli svoji karieri in okusu meščanske publike, pišoč modne farse in melodrame. Če pa se je že kdo opogumil in globlje povrtal v socialne probleme, je kmalu popustil viktorijanski publiki in prešel k nenevarnim komedijam večnega ljubezenskega trikota.

Bernardu Shawu pa je borba z javnim mnenjem pomenila življenje. Svoji edinstveni duhovitosti se je imel zahvaliti, da je na koncu tudi zmagal. Drug za drugim so kapitulirala pred njim vsa londonska gledališča, on sam pa jim je kakor v povračilo serviral najbolj brezobzirne satire na meščansko družbo (n. pr. Obrt gospe Warrenove, Hiše vdovcev, itd.). Nikdar ni delal koncesij publiki. Še tedaj, kadar je bilo videti, da to dela, se je pravzaprav pripravljale na ostrejši napad.

»Hudičev učenec«, ki ga je namenoma napisal po vzorih

viktorijanske melodrame (ko da bi hotel dokazati, da melodrama sama na sebi ni slaba, slabi so dramatik), nima prav zares niti enega, kakor sam avtor pravi, novega konflikta. »Vsak star obiskovalec gledališča bi v tem delu prepoznal branje oporoke, preganjano siroto, ki najde zaščitnika, zajetje, herojsko žrtev, naglo sodišče, vešala, rešitev v zadnjem hipu... Vedno je bilo tako: novotarje neke generacije so samo obnovljene mode zadnjih pokolenj. Res je, da ima »Hudičev učenec« sam na sebi nekaj novega. Samo da to novo ni nikak moj izum, marveč enostavno novost idej naših dni, tistih idej, ki so napredovale.«

Za to melodramo je značilna tragična osnova, v kateri pa vseskozi prevladuje komično nastrojenje po svoji objektivno komični vsebini. Je izredno duhovita satira na puritansko moralo, ki je postala zaradi svoje konvencionalnosti prav kruta in po svoji konsekvencnosti pravzaprav nasprotje cerkvenih nauk. Hudičev učenec pa je nakljub vsej svoji brezbožnosti edini med puritanskimi grešniki, ki nosi v sebi božanski ogenj. Ko pride zanj, izobčencu iz srede »dobrih« ljudi ura preizkušnje, se nesebično poda v smrt za svojega nasprotnika, pastora njegove občine.

IZ SHAWOVEGA UVODA K PRVEMU DEJANJU

Najbolj zanikrna ura med temno nočjo in zimskim jutrom v letu 1777. Gospa Dudgeonova iz New Hampshirea sedi v kuhinji, ki je istočasno stanovanjska hiša njene farmske hiše v okolici mesta Westerbridge. Ni prikupna ženska. Po prečuti noči ni nobena ženska privlačna: gospa Dudgeonova pa ima tudi takrat, kadar je videti najbolj privlačna, divje razoran obraz, ki so ga nagubali zakoni trde oblike neživljenškega puritanstva, zaradi katerih je bil utesnjen njen trpek temperament in strasten ponos. Je postarna matrona, ki je gurala vse življenje, pa si s tem ni priborila ničesar drugega kakor neomejeno nadvlado in sovražstvo v svoji siromašni hiši in pa nepremagljiv sloves velike pobožnosti in poštenosti pri svojih sosedih, ki sta jim razvrat in popivanje vendarle bolj mikavna kakor pa pobožnost in poštenost, v katerih vidijo le zatajevanje samega sebe. Tako samozatajevanje je zelo lahko istovetiti z zanikanjem vsega drugega. To je končno tako raztezen pojem, da je mogoče spraviti pod to streho kakršne koli neprijetne lastnosti. In ker je gospa Dudgeonova tako izredno neprijetna, jo imajo za izredno pobožno. Zato bi ji z izjemo morebitnega jasnega zločina odpustili prav vse, saj se ni nikdar pregrešila zoper sedmo božjo za-

poved in ni zamudila niti ene nedeljske službe božje v prezbitarijski cerkvi. V resnici pa je najbolj nemoralna ženska v svoji fari, ne da bi za to vedela.

Leta 1777 so se ameriške kolonije bolj zaradi svoje teže kakor zaradi svoje volje odcepile od Anglije. Prišlo je do streljanja, ki so ga Angleži idealizirali tako, da so ga istovetili z dušenjem upora in z obrambo britanske nadvlade, Amerikanci pa tako, da so zatirjevali, da branijo svobodo, da se bore proti tiraniji in da prinašajo nesebične žrtve za človeške pravice. Za nas ni važno, ali so bila ta idealiziranja upravičena. Zadošča, ako brez predsodkov ugotovimo, da so take ideje tako Amerikanci kakor Angleži potrjevali v veri, da ne morejo ravnati bolj plemenito, kakor da se medsebojno pomorijo v čim večjem številu in da se v ta namen vrše odločne vojaške operacije, ki jih na obeh straneh podpira duhovščina z zaupljivimi prošnjami, da bo Bog blagoslovil njihovo orožje.

V takih razmerah so razen neprijetne gospe Dudgeonove še mnoge druge žene prebedele noč za nočjo in čakale novic. Kakor ona so tudi druge zaspale šele ob svitu, čeprav so bile v večni nevarnosti, da zgorijo ob kuhinjskem ognjišču...

OKVIRNI REPERTOARNI NAČRT

Slovenska dela:	Cankar: Pohujšanje v Dolini Šentflorijanski Grum: Dogodek v mestu Gogi Finžgar: Razvalina življenja Noviteta
Jugoslovanska dela:	Držić: Mande Matkovič: Na koncu poti
Klasika:	Sofoklej: Kralj Oidipus Plaut: Dvojčka Lope de Vega: Vitez čudes Shakespeare: Othello
Moderna klasika:	Ibsen: Divja račka Čehov: Utva Wedekind: Pomladno prebujenje
Moderna dela:	Ancuilh: Antigona Inge: Piknik Benavente: Ideali in koristi Wouk: Upor na ladji Cain Sartre: Nepokopani mrtveci Colette: Gigi Goetz: Dedinja
Mladinska dela:	Filipič: Bratovščina Sinjega galeba Mikeln: Atomske bombe ni več

Op. ured.: Objavljeni okvirnirepertoarni načrt je mišljen kot predlog za končno sprejetje načrta, ki ga bosta upravni odbor in umetniško vodstvo še dopolnila oziroma do kraja fiksirala.

INDUSTRIJA
BOMBAŽNIH IZDELKOV

„IBI“
K R A N J

Vam nudi po konkurenčnih cenah:

▼

gradl za žimnice črtasti
gradl za žimnice jaquard v več
barvah in kvalitetah

blago za ženske obleke karo
blago za posteljnino
oxforde

narodno platno
keperflanelo progasto za pižamo in
tenisflanelo

▲

„ISKRA“

TOVARNA ZA ELEKTROTEHNIKO
IN FINO MEHANIKO

KRANJ

izdeluje iz prvovrstnega materiala in
dobavlja:

Telekomunikacije: telefonske aparate,
centrale in dele - **Kinoaparature:**

kinoprojektorje, ojačevalce in zvočnike

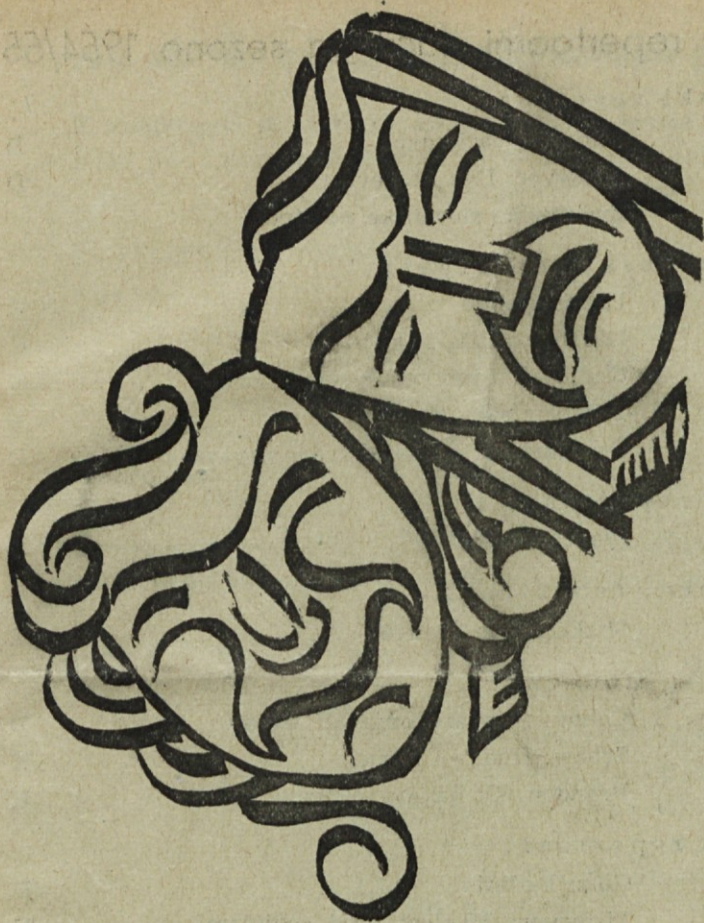
Električne merilne inštrumente: števce,
voltmetre itd. - **Avtoelektriko:** svetlobne
diname, zaganjače, vžigalne tuljave itd.

Električne vrtalne stroje: 10 in 32 mm
premera - **Selenske usmerjevalne ce-**

lice: - **Instalacijski material:** paketna,
kolebna in motorna stikala

Zahtevajte detaljne ponudbe

Prešernovo
gledališče
Kranj

Okvirni repertoarni načrt za sezono 1954/55

Slovenski repertoar:

Medved: Kacijanar	D
Leskovec: Dva bregova	D
Eventuelne slovenske novitete	

Jugoslovanski repertoar:

Držić: Mande	K
Džoković: Hiša iz kart	K
Konjović: Ljubezen je vsega kriva	K
Iljosi: Čast	D
Černodrinjski: Makedonska krvava osveta	D

Antični repertoar:

Plaut Dvojčka	K
---------------	---

Renesančni repertoar:

Shakespeare: Othello	T
----------------------	---

Repertoar moderne:

Čehov: Striček Vanja ali Utva	D
Schaw: Hudičev učenec	K
Brandon: Charlijeva tetka	K

Sodobni repertoar:

Götz: Dedinja	D
Tiemeyer: Mladost pred sodiščem	D
Inge: Piknik	D
Kesselring: Arzen in stare čipke	
Aboott-Holm: Trije na enega konja	K
Anderson: Veliki otroci	K
Psatas: Iščemo lopova	K
Roussin: Lepa Helena	K

Mladinski repertoar:

Filipič: Bratovščina Sinjega galeba	
-------------------------------------	--

Legenda: T = tragedija / D = drama / K = komedija

Ali ste že abonent Prešernovega gledališča?

Z abonmajem si pridobite 20% popusta. Abonma lahko plačujete letno (ob vpisu), polletno (ob vpisu in 1. februarja) in četrtletno (ob vpisu, 1. decembra in 1. marca)

Premierski abonma:

Parter:

I — V vrste . . .	din 720.—
VI — IX vrste . . .	din 630.—
X — XII vrste . . .	din 540.—
XIII — XV vrste . . .	din 450.—
XVI — XVII vrste . . .	din 360.—

Balkon:

I. vrsta	din 630.—
II. vrsta	din 540.—
III. vrsta	din 360.—

Abonent se v začetku sezone obveže na celoletni abonma, med letom obonmaja ne more odpovedati, razen v izrednih primerih

Nadalje razpisuje gledališe naslednje abonmaje:

Red: A, B, C, D, E, F

Red: A — večerni, redno ob torkih

Red: B — večerni, redno ob sobotah

Red: C — mladinski popoldanski, ob četrtnih

Red: D — gimnazije

Red: E in F — popoldanska abonmaja za tovarne
(predstave za abonma E in F se ne bodo vršile
v istem tednu.)

Za vse zgoraj navedene abonmaje so cene z 20% popustom in sicer:

Parter:

I — V vrste . . .	din 504.—
VI — IX vrste . . .	din 432.—
X — XII vrste . . .	din 360.—
XIII — XV vrste . . .	din 324.—
XVI — XVII vrste . . .	din 252.—

Balkon:

I. vrsta	din 432.—
II. vrsta	din 360.—
III. vrsta	din 252.—

Rezervirajte si svoj stalni sedež v abonmaju!

Abonirajte se za prihodnja sezona

*lahka že v mesecu juniju 1954 ali od 1. avgusta 1954
dalje do 15. septembra 1954*

Temeljno načelo vseh modernih umetnosti je mnogoobraznost, neenovitost, neuklonjenost in sproščenost domisleka — veličastna ravno tako, kakor je svoboda človekove volje